

V R T E C

Časopis s podobami za slovensko mladino
s prilogo „ANGELČEK“

Štev. 2.

V Ljubljani, dne 1. februarja 1912.

Leto 42.

Zimska nada.

Vsepovsod je mir . . .
Kosci ne pojo,
tudi ne grabljice;
deci ne žari
kakor nekdanj lice:
V sobici sedi
nemo vunkaj gleda,
a spomin hití

v davne prošle dni,
ko je v logu pela.
V srcu se ji up
dvíga, lep, sladak:
zima bo prešla
in minul bo mraz,
takrat se zjasni
mračni njen obraz.

Gnjevoš.

Dijak.

Od dneva do dneva
se trudim, učim,
do poznih večerov
pri knjigah sedim.

In vendar vesel sem,
otožen nikdar,
saj cilje pred sabo
najlepše imam.

Vid Vidov.

Ob Nilu.

(Piše F. K. Gregorec.)

ahira, glavno mesto Egipta, s skoro milijonom prebivalcev, je deloma starodavno, deloma novodobno mesto. V mestu gospodarijo sicer Turki, toda pod angleškim nadzorstvom. Podoba tega turškega gospodarstva se vidi na mestnem gradu, kjer bivajo turški vojaki v spodnjih prostorih, nad njimi pa angleški s svojimi topovi. Angleški vpliv se pozna v lepih stavbah, v prostranih ulicah, bogatih nasadih, električni razsvetljavi in električni cestni železnici. Drug za drugim venomer prihajajo tramvajski vozovi, pa se zbirajo na enem kraju in odhajajo na vse kraje prostornega mesta. Takoj prvi dan po svojem dohodu smo vstopili tudi mi v tramvaj, da nas potegne v precej oddaljeno siromašno kahirsko predmestje. Po ozkih in umazanih ulicah, med starinskimi poslopji, ogibajoč se razcapanih in zanikarnih otrok, nas je vodil P. Benigen v oddelek Armencev. Ondi se kaže mesto, kjer je bivala sv. Družina po svojem begu v Egiptu. Na onem kraju stoji zdaj armenska cerkev v veliki revščini, pa je vrhutega pred par leti še mnogo trpela vsled požara. V cerkvi sta dva prostora ograjena z leseno ograjo za moške in za ženske.

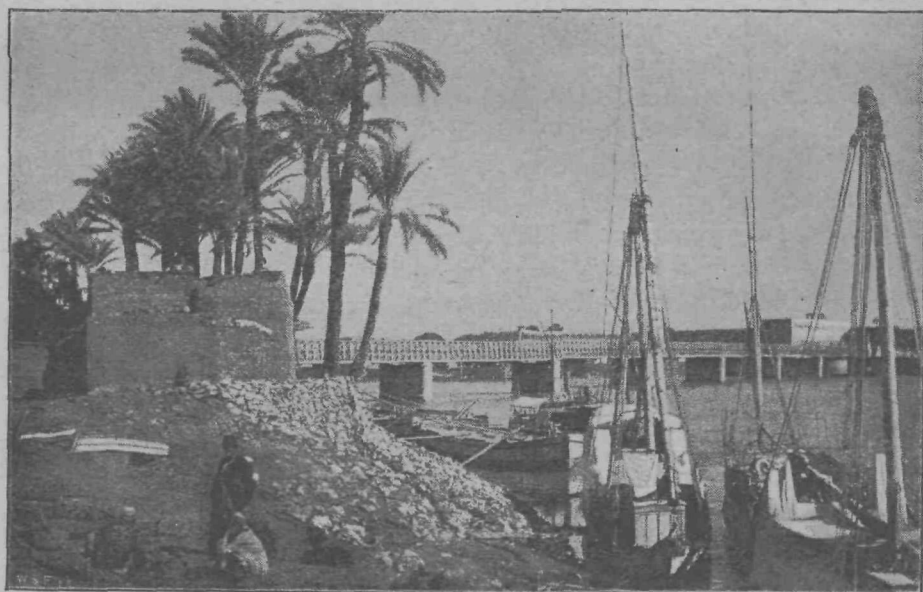
Kaj ne, mali, tudi pri nas bi ne škodovalo, ako bi bili vsaj otroci ograjeni, da bi ne videli drugam, kot na oltar in na prižnico?

Véliki oltar se ne vidi. Pred njim stoji stena z mnogimi starodavnimi podobami. Ob strani vélikega oltarja nas vodijo stopnjice v dva podzemeljska prostora, kjer sta po izročilu prebivala Jožef in Marija z Jezusom. Prostor je temen in prazen, brez vsakega znamenja, da bi bilo to mesto posvečeno; saj je v rokah armenskih razkolnikov. Je bilo pač drugače ondaj, ko je bil ta kraj še v oblasti frančiškanov. Da so bivali tu frančiškani, nam priča v oni ulici vzdana starodavna kamenita plošča z laškimi napisom: gostišče Sv. dežele.

Še bolj kot ta zapuščenost tega svetega kraja je pa potrl moje srce pogled na veliki oltar. Tam je bilo presv. Rešnje Telo, brez luči, brez vsakega okraska. Vse drugače kot razkolniki pa seveda časte ljubega Jezusa v Kahiri naši očetje frančiškani. Oni imajo ondi dve veličastni cerkvi: eno starodavno (Marijinega vnebovzetja) v mestnem oddelku Musky in drugo novejšo in toliko lepšo (sv. Jožefa), kjer pase naš pater Benigen stotine in stotine slovenskih ovčic. A v samostanu v Musky sem dobil drugega našega rojaka, domačina iz svoje župnije, frančiškanskega brata Tomaža. Kako vesel sem bil, ko sva v vroči Afriki po sveti maši molila v slovenskem jeziku običajne molitve. Dobri brat mi je postregel z vsem, kar je imel samostan najboljšega. Razkazal mi je starodavno in častljivo samostansko poslopje in me peljal v zvonik, ki se dviga visoko nad vsa druga poslopja. Gori je bilo pred menoj celo morje kahirskih hiš in palač, izmed katerih kipe v sinje nebo vitki stolpi (minareti) turških mošej. Posebno lepo

se dvíga nad vse mesto mošeja na gradu z dvema krašním stolpoma, ki sta bila ob večerih čarobno ovenčana s štirimi venci električnih žarnic. Med tem, ko se glasi raz turške minarete neprijetno vpitje turških klicarjev, odmeva iz lin zvonikov naših cerkvâ mili glas blagoslovljenih zvonov.

Ko smo si ogledali kraje, znameníte po svetih spominih, nismo zamudili obiskati tudi onih, ki so znameníti po svoji starodavnosti in zgodovinski važnosti. Najprej smo hoteli videti piramide, kraljeve grobove, one starodavne priče moči in veličastva starih egiptovskih Faraonov. Pozno popoldne smo vstopili na tramvaj, ki nas je pripeljal v eni uri do dveh mogočnih piramid v Gizeh. Ko smo se pripeljali do mostu čez Nil, tedaj se je ustavil naš voz. Prišle so namreč jadrnice do mostu, kar se v sredini zasučé most na močnem podstavku počez, da morejo jadrnice dalje. Predolgo se nam je

Most čez Nil pri Kahíri.

zdelo čakati, da se most zopet zapre in sklene. Zato smo si najeli čolnič in se v njem prepeljali čez reko. Med vožnjo sem brbljal z desnico v gorki Nilovi vodi. Pa preplašen sem jo hitro umaknil v strahu, da bi se ne približal morda kak krokodil in bi mi je ne poljubil in — odgriznil. Nil je na tem kraju čez 520 metrov širok, zato nismo bili kmalu čezenj. Imel sem dovolj časa opazovati mohamedana, ki je opravljal tam na bregu, obrnjen proti Meki, svojo molitev. To je bilo priklanjanja, poklekovanja in pripogibanja z glavo do tal — za tujca nenavaden prizor.

Ko smo vstopili na drugem bregu zopet v električni voz, smo naleteli na večjo družbo ondotnih domačinov. Med njimi sta se dva kaj pisano gledala in se jela kar po domače prepirati, in naposled ni dosti manjkalo, da si nista skočila v lase. Kaj čudno se mi je zdelo, da nista imela prav nič ozira na tujo družbo.

Tramvaj nas je potegnil do roba peščene puščave. Beduini so morali biti že opozorjeni na nas. Že so imeli pripravljene velbljode in so nam jih vsiljevali. Nekaj tovarišev je posedlo na vzbokle hrbte; meni se pa ni zdelo vredno za četrtturno pot sedati na to odurno žival.

Tudi fotograf nam je bil takoj za hrbtom, da je spraval to prvo večjo slovensko karavano ob piramidah na papir.

Stali smo na starodavnozgodovinskem mestu. Dve veličastni piramidi — med njima velikanska svinga, dvajset metrov dolgo levovo telo s človeško glavo — vse to je gledalo stare Egipčane in tudi Izraelove otroke, Jožefa in njegove potomce. Znamenitost teh stavb me je prevzela tako, da sem sklenil stopiti tudi na vrh piramide. Toda huda je bila ta pot, najhujša vsega potovanja. Piramida je visoka 134 m; a pot po robu je 174 metrov. Za stopnjice so gorostasni kameni piramide, visoki kot miza. Dva urna Arabca v haljah sta se mi vsilila in me prijela vsak za eno roko, pa tedaj hajd v višavo! Včasih sem stopil z nogo čez mogočno skalo, ali pa jo spet dosegel samo s kolenom. V desetih minutah smo prelezli 174 metrov in stopili na vrh velikana. Že na poti sta me vodnika nagovarjala za bakšiš. Seveda sem jima odgovoril, da se za pot na piramido spodobi piramidalen bakšiš, in sem ga jima moral tudi dati. Krasen je res razgled raz piramido po sanjavi puščavi: sam pesek in ravnina, le daleč na obzorju je videti skatnato gorovje. Ravno je legel mrak na zemljo, ko smo se spustili na drugi strani s piramide navzdol. Kako sem skakal, opirajoč se na koščene rame svojih neprijaznih spremljevalcev, s prağa na prağ! Vendar je bila že skoro trda tema, ko smo prišli na tla. Tu me je pa obstopilo celo krdelo in tırjalo od mene bakšiš s tako vsiljivostjo, da me je minila potrpežljivost in sem tudi jaz zarobantil prav s kranjsko odločnostjo. Vse je odstopilo in odletelo od mene. Tedaj sem šele mogel — s pomočjo policajca — v miru razdeliti turške piastre med te sitne Arabce. Seveda nekaj je moralo ostati tudi policajcu v roki.

Ni mi žal teğa pota. Vendar, ko bi prišel še stokrat v Kahirol, piramida me ne vidi nikdar več na svoji glavi.

Virček.

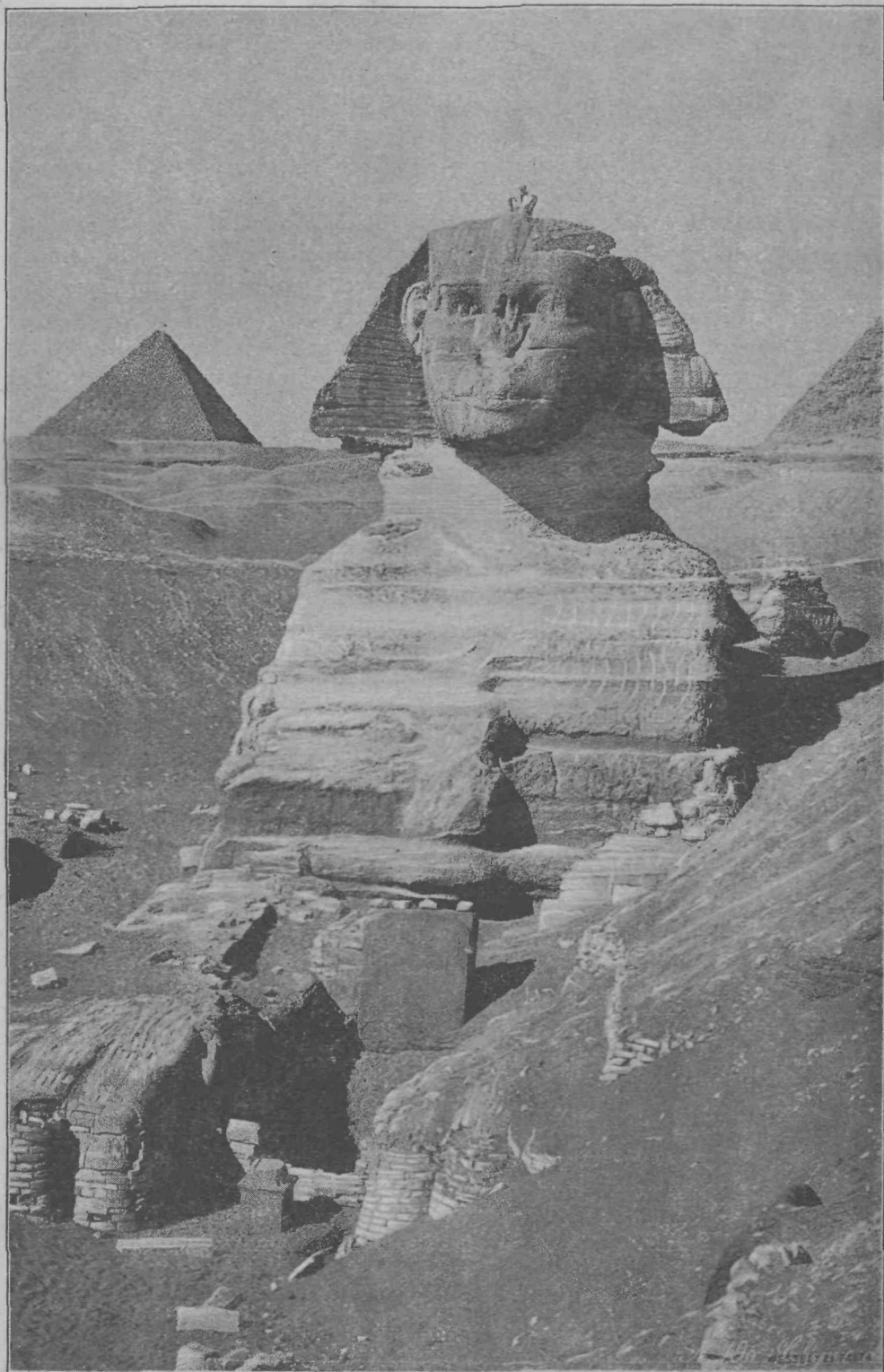
Srebrni virček čez skaline
šumljá k livadi pisani,
z zeleno travo tkani
in s cvetkami porisani.

In on livado bo posrebril,
da se tako iskrila bo,
kot v žepu svetlih kronic
leskeče belo se srebro ...

Pa to ne bo takó še kmalu,
to bode šele tiste dni,
ko majev dih objemal,
ko majev dih bo grel noči.

Sokolov.

Sfinga pri piramidah.

Mati.

(Povest. — Spisal Cvetinomiški.)

II.

Bližala se je jesen; z drevja je padalo orumenelo listje, ljudje na Solnčancu so pospravljali zadnje pridelke. Še je sijalo solnce, a nič več ni bilo tako vroče in žareče kakor prej: mrzli so bili njegovi žarki in neprijazni, skoro tuji in sovražni . . .

Komanov Hinko je začel hoditi v šolo in z njim tudi Milka. Oba mlada in razposajena sta capljala dannadan s holma navzdol proti trgu v dolino, pod pazduho knjige in druge šolske stvari; v njunih očeh pa je bila radost — saj sta bila vendar otroka, nedolžna in brezskrbna . . .

Prigodilo se je pa, da se je spomnila v tem jesenskem času mati na božjo pot Matere božje in da je sklenila vzeti s seboj tudi Hinka in Milko. Za Solnčancem namreč je kipela v nebo za drugimi gorami visoka Ključevica z belo cerkvico na vrhu. Tjakaj se je bila namenila mati s svojima otrokoma.

Meglenega jesenskega jutra so se odpravili na božjo pot. Šla je tudi sosedova Zefa, stara, dobra ženica, ki je bila od mladih nog materina najboljša prijateljica; v obraz so jo bile same kosti, oči je imela vodene in lica čisto splahnela. Hinko jo je ljubil, ker mu je dala velikokrat kaj sladkorja in drugih dobrih reči.

Pot na Ključevico je bila strma in ozka, bele skale in pečine na vsaki strani. Ko so že dolgo hodili, so obstali in se ozrli nazaj: daleč tam na ravnini na holmu se je lesketal iz megle Solnčanec in je mežikal poredno s svojimi svetlimi očmi. A pot se je vila navkreber — vse drugačna pokrajina se je širila pred njimi.

Mati je imela s seboj culo in v nji nekaj koruznega kruha; »da ne bomo trpeli lakote tam gori«, je rekla in je pogledala tupatam z ljubeznipolnim pogledom na otroka.

Sosedova Zefa je govorila največ z materjo. Hinko in Milka, ki sta stopala za njima, sta pa šepetala med seboj in se smejala; od neznane sreče sta rdela njuna obraza.

Vednobolj je postajala pot strma in peščena, kolikordalje so šli.

Komaj da so bili prehodili polovico poti, že so bili trudni in izmučeni. Mati ni nič vzdihovala: šla je naprej in se je še celo smejala. A bila je izmučena in slaba, bolele so jo noge in ves život. Glavo je imela povešeno na prsi in s culo je zamahovala. Ko se je spotaknil Hinko ob kamen in je zaječal, se je okrenila.

»No, kaj si si naredil, ubožček? . . . Si se hudo udaril?«

»Saj ni nič . . . Ne boli!« je odgovoril Hinko in jo je pogledal v oči. Udaril se je in bolelo ga je — vendar je natihem pretrpel in je zamolčal resnico, samo da bi se ne vznemirila mati.

Ko so prišli iz globeli na plan, se je odpiral hrib na vse strani. Povsod steze in pota, na njih pa romarji v posameznih gručah. Jesensko solnce je oblivalo blede, koščene obraze in suhe, vpognjene postave.

Hinko in Milka sta šla zadaj ob materi in sta jo izpraševala rado-vedno. Nista se mogla nagledati prekrasnih ravnin tam spodaj in se načuditi visokemu hribu, ki je kipel pred njima v nebo.

Že se je videla izza smrek in bukev bela cerkev vrhu Ključevice; tudi zvonilo je že, z vetrom vred so prihajali in odhajali brneči glasovi zvonov.

Po hribu navzgor se je bližala procesija. Star, sklonjen mož je nosil spredaj križ, in za križem so stopali drugi romarji; tudi ti so bili sklonjeni in odkriti, v rokah so imeli dolge molke in so molili.

Mati in hkrati z njo so postali tudi stara Zefa, Hinko in Milka; počakali so procesije in so se ji pridružili. Sesedova Zefa in mati sta šli skupaj v paru, za njima pa sta stopicala otroka. Vedno naprej se je vila procesija, vedno navkreber, in že je bila cerkev Matere božje čisto blizu.

Vsi romarji so bili utrujeni od dolge hoje; molili so z zateglimi, hripavimi glasovi, in zdajpazdaj je kdo izmed dolge vrste bolno zakašljaj . . .

Nenadoma so prenehali z molitvijo in so zapeli:

Marija, k tebi uboge reve
mi zapuščeni vpijemo;
objokani otroci Eve
v dolini solz zdihujemo.

Tudi mati je pela; njen glas je bil tako tih in tako proseč, da se je zdelo Hinku, kakor da prihaja iz daljne daljave; in solze je imela mati v očeh, ko je pela, in te solze so ji kapale po licih.

Pesem je bila vedno tišja, vednobolj oddaljena in je naposled utihnila. Pa zopet so zapeli v prvih vrstah, in zapela je cela procesija:

Marija, k tebi uboge reve
mi zapuščeni vpijemo . . .

Če je zapihal preko hriba veter, je pesem za hip kakor zamrla; a zazvenela je nato toliko glasneje. Upognjeni so šli romarji naprej, starec spredaj je držal križ visoko — in že so zvonili zvonovi s hriba čisto razločno in so brneli ponosno in so bučali v vetru . . . Včasih se je spojila pesem zvonov čudno s pesmijo romarjev, in takrat se je mati vedno zganila in zapela s še bolj krepkim in še bolj prosečim glasom . . .

Šli so naravnost v cerkvico. Pričela se je služba božja. Mati je stala poleg klopi in otroka poleg nje. Molila je šepetaje, ustne so se ji gibale kakor v spanju, tiha vdanost je sijala na njenem obrazu . . . Vsi romarji so se potili in v cerkvici je bilo skoro soparno.

Po maši je peljala mati otroka na prisojen kraj za cerkvijo, pogrnila je na tla pisano ruto in se je vsedla. Namah je bila cula razvezana — kos dišečega koruznega kruha je ležal na ruti.

Mati je dvignila obrvi.

»Náta in jejta!«

Hinko in Milka sta jéla, kajti zelo sta bila lačna. Mati je použila le par drobtin, ves kruh je bila porazdelila otrokoma.

Po drugi maši so se naši napotili takoj proti domu; Hinku je bila kupila mati cukrenega konja in Milki rdečo punčko, zase pa sveto podobico in lepo, podolgovato svetinjo . . .

To je bila tista božja pot, ki si jo je ohranil Hinko za vedno v svojem srcu in na katero je mislil z radostjo tudi v poznejšem življenju: po hribu navzgor je bila šla z njim mati in je prosila zanj . . .

Šola je Hinka veliko bolj veselila kakor druge začetnike. Do zime in še naprej je imel vedno knjige pri rokáh. Poleg teža je bil pa le poskočen in vesel. Nasprotno pa Milka: tiha je bila in mirna, nič živahnosti ni bilo v nji. Hinko pa je bil živ in razposajen — vse ga je ljubilo, vse ga hvalilo. Če je šel s Solnčanca navzdol, je zaukal, da se je razlegalo daleč naokoli; Milka pa je stopala plašno in si je upala komaj dihati.

Na jesen je kupila mati mlado, belo kozo, ki je bila neugnanka in razposajenka, da nikoli take. To je bilo zopet veselja za Hinka! Za hip je vrgel knjige v kot in se je šel igrat z ljubko živalco.

Od tedaj sta bila koza-belka in Hinko vedno skupaj, dva prijateljčka, ki se nista mogla nikdar zadosti nagledati. Hinko je gonil kozo semintja, na vrat ji je privezal trak z zvoncem, da je bingljalo in zvončkljalo prijetno, če je skakljala, in je pazil nanjo kakor na svoje oko. Ko je prihajal iz šole domov, je stekel vselej najprej v hlev, pogledat, kaj dela belka. Gnal jo je na vrt, sédel poleg nje na tla, in se je razgovarjal s kozo prav po domače.

Dnevi so postajali čimdaljebolj pusti in mrzli; tako je prišla po megljeni jeseni zima, in so prišli z njo dolgi zimski večeri. Hrib in dol sta se odela s sneženo odejo; v nevestino obleko se je oblekel tudi Solnčanec. Na oknih se je že delal led; Komanova mati je dobila na steklu vsako jutro ledene rože.

Sedeli so v Komanovi izbi, obraz pri obrazu, in stiskali so se k peči. Hinko je bral in se je učil; mati in Milka sta pa luščili fižol in sta metali prazne stroke v koš, ki se je šopiril pred njima. Govorila je tedaj mati otrokoma o umrlem očetu, in velikokrat ji je zaigrala solza v očeh. Hinko jo je pazljivo poslušal in je imel mater vedno rajši.

Zunaj po holmu pa je hodila godrnjaje starka zima in se je ozirala zlobno in nevoščljivo skozi okna v Komanovo izbo, kjer je bilo toplo in prijetno . . .

Koza je stala sedaj v hlevu pri kravici in Hinko ni hodil več k nji. Veselilo ga je to prijetno življenje v zakurjeni izbi — vun si ni želelo mlado srce. Saj je bilo vendar tako lepo ob peči, kraj matere in Milke, tako gorko je bilo, tako voljno, kakor nikjer drugje. Tam zunaj je bila pa zima, in je bila smrt. Na Solnčanec pa ni bilo več tistega gosposkega solnca z žarečega neba v posete; ali v izbi je bilo življenje, in mladost je bila v nji. Tudi je bilo v nji solnce, domače, belo solnce, ki je trepetalo na stropu in frfotalo in zamahovalo nerodno kakor otrok. Bogvedi, odkod je bilo prišlo to

solnce — ali bilo je v izbi, zimskoveselo, domače in toplo . . . Hinko in Milka sta sedela tesno skupaj in sta se grela pri tem domačem solncu; zrla sta plaho vun na pobeljeno naravo . . .

Počasi so tekli zimski večeri, toda prijetni so bili. Mati je izpraševala otroka molitvice, ki sta se jih učila v šoli, in otroka sta odgovarjala: kakor da sta pred šolskim nadzornikom — beseda je tekla gladko z jezika, šolsko-čisto in gosposko . . . Drugače so Komanovi molčali ali se menili o prihodnji pomladi.

Nekega popoldne je potrkalo nenadoma na okno. Hinko in mati sta dvignila oba hkrati glavi — potrkalo je zopet, butnilo je ob steklo in je poskakovalo, malo, nerodno, smešno . . .

»Sinica!« je kriknil Hinko in je poskočil od peči proti oknu, da vidi. A sinica je bila že zletela na drevo kraj hiše in se je skrila.

Mati je zakašljala.

»Hinko, nazaj pojdi; sinica se bo sama vrnila . . . Lačna je, revica . . .

»Drobtin ji nasujem na okno, pa je!« je rekel Hinko in se je ozrl v mater.

»Prav, le daj!«

Materi se je glas nekoliko tresel. Hinko je nabral celo pest drobtin, je odprl okno in jih je stresel na njegov rob. Nato je okno zaprl in je zlezl nazaj na peč.

Kmalu je potrkalo zopet na okno.

»Ravnotako, kakor sem si bil mislil,« je pomislil na peči Hinko in je opazoval sinico zunaj na robu okna.

Sčasoma pa je prišlo sinic vse polno k oknu, lačnih, ubogih. Čivkale so in odpirale kljunčke, zobale drobtine in se zaletovale v šipo. Hinko se jim je smejal s peči in se jih ni mogel nagledati.

Tisti večer je bil pa za Hinka lep kakor nikoli. Po večerji namreč mu je mati tako-le rekla:

»Hinko, danes si pokazal, da imaš usmiljeno srce. Ubože ptičice imaš rad. Dal si jim drobtin, kolikor si jih mogel nabrati. Le glej, da boš vedno tako dobrega srca. In jaz, tvoja mati, te bom še veliko bolj ljubila, kakor te ljubim sedaj . . .«

Mati je govorila te besede počasi in s poudarkom. Ko ji je pogledal Hinko v obraz, je zapazil svit v njenih očeh.

V spanju je Hinko večkrat kriknil tako, da je mati končno vstala in šla po prstih k njegovi postelji. Hinko se je zbudil in je pogledal prestrašeno. Pred njim je stala mati in mu je popravljala odejo, gladila mu je razkuštrane lase.

»Si bolan, Hinko?«

Hinko jo je gledal z mirnimi, vdanimi očmi.

»Ne, mati! . . . Sanjalo se mi je, da sem tam daleč v mestu, sam, lačen in žejen, in da ste umrli naenkrat vi, mati . . . Zato sem zakričal.«

Mati se je sklonila in ga je poljubila na vroča, potna lica.

»Kar zaspil, otrok! — Glej, kako mirno leži Milka . . .«

Odela je Hinka do vratu, prekrizala ga in je šla nazaj . . .

Drugi dan se je zgodilo nekaj čudnega. Okno je bilo odprto in v izbo je priletela drobna sinica. Skakljala je po mizi, in tedaj je prišel v izbo Hinko in jo je zapazil. Hitro je zaprl okno in je od veselja glasno zavriskal: v izbi na mizi je skakljalo, nerodno, smešno . . .

Potem sta pa prišli tudi mati in Milka in sta se na vso moč smejala. Sinica je stopicala semintja, sedaj nerodno, sedaj zopet urno in nemirno; pobirala je drobtine in trkala s kljunčkom ob tla. Nato je zletela preko izbe, tako smešno in neokretno, prav kakor netopir; zaletela se je naenkrat v šipo in je začela butati z glavo na okno.

Mati si je prekrizala roke na prsih in se je začudila:

»Saj se bo ubila, če ne bo odnehala . . . Gotovo se bo ubila . . .
Odpri rajši okno, Hinko, naj zleti vun!«

Hinko je odprl okno, in sinica je zletela veselo in poredno iz izbe . . .

Zunaj je bila zima, toda v sobi je niso čutili. Grelj so se Komanovi za pečjo in poslušali so, kako tuli za hišnimi ogli burja; kako cvili in bega s holma preko planjave. Mati je pravila Hinku in Milki o lepem življenju, učila ju je, in poslušala sta.

»Že v mladih letih se morata učiti priljudnosti in usmiljenosti,« je govorila mati. »Ko bosta odrastla, vama bo to prav prišlo. Priljudne in usmiljene ljudi ima vsak rad. V cerkvi molita vedno pobožno; ne ozirajta se po drugih. Bog gleda na srce in na pravo pobožnost. Če gresta iz šole, se ne pretepajta z drugimi otroki; zakaj pretepačev nima nihče rad. — Sploh vse storita, kar vama rečem jaz, vajina mati.«

To so bili zlati nauki, ki jih je cepila mati otrokoma v srce.

Vselej, kadar ju je tako učila, je sedel Hinko čisto ob njej in se je igral z njeno staro, zgubančeno roko. Mati ga je često pobožala in ga poljubila na čelo in mlada, življenja polna lica.

Hinko je spoznaval čimdaljebolj materino ljubezen in skrb, in čudno-sladko mu je bilo pri srcu. Ljubil je mater, a ljubil s tisto otroško, zvesto in vdano ljubeznijo, ki raste vsak dan in nikoli ne zamre . . . Skrbel je pa tudi, da je storil v hiši vse le po materini volji; pazil je na vsak njen migljaj, ubogal jo je po prvi besedi, ki mu jo je rekla, in gledal je na to, da je ni nikoli užalil.

Čestokrat je pomagal Hinko materi pri tem in onem opravilu.

Nosil je pridno drva v kuhinjo in navadil se je pometati po sobi — samo da je imela mati manj opravka. Če ga je pa zapazila mati pri delu, ni prav nič rekla; le pogledala ga je toplo in hvaležno.

Do šole je kazal Hinko vedno več veselja; ljubil je svoje šolske knjige, se učil, bral glasno, da ga je čula mati v kuhinji, in se je naučil marsikako pesem na izust. Ko je stal pred materjo in je deklamiral, je rdél v lica kakor pred učiteljem. Na koncu je pa navadno s smehom na ustnah pobežnil v vežo in se skríl v kot.

Že so tekli zimski dnevi proti koncu. Sneg na holmu se je jel tajati, s streh je kapalo venomer, in solnce je oblivalo Solnčanec s prejšnjo

gorkoto. Hinko in Milka sta skakljala po cele ure zunaj pred pragom in se kepala z mokrim južnim snegom. Hinko je obiskoval tudi kozo belko v hlevu in jo je božal po vratu in po hrbtu.

Na vrtu se je sneg za silo odtajal, in koza se je lahko pasla in je mulila sočno travo, ki je že poganjala iz zemlje. Hinko je bil zopet pri kozi in je poslušal, kako zvončklja zvonček pod njenim vratom. Pri sebi je imel šolske knjige, da se je hkrati lahko učil.

Še je zabil včasih sever, in koza je morala v hlev in Hinko v izbo. Starka zima je šla godrnjaje po holmu in naprej proti dolini, še neugnana. Stopala je samozavestno in se je režala skozi okna v sobo. Tudi je bil še njen dih strupen in hud; a ginil in oddaljeval se je od dne do dne s holma in naposled ga skoro ni bilo več čutiti. Mati se je vrtela v izbi za mizo in je pospravljala; Hinko in Milka sta se pa učila. Nestrpno hrepenenje je rastlo v hiši in se dvigalo v vseh srcih; nekaj velikega, krasnega se je bližalo. Oči so gledale in so čakale. Čakalo je srce in je bilo hitreje in glasneje kakor prej. Ali morda vendar pride pomlad?

Svečan.

Na svečnico.

Kot na večer,
kadar nebo
v zvezdicah zlatih blešči,
danes takó
cerkvica vsa
v lučkah nebrojnih žari.

Kolikor lučk,
toliko src
danes v molitvi drhti,
kolikor zvezd,
toliko src
danes Marijo časti...

Pismo materi.

Svečo mi prižgi, o mati,
za spomin na svečnico;
pred oltarček jo postavi
naše ljubljene Gospé!

Pa pomoli zame, mati,
da gorelo bi srce
vedno mi v ljubezni novi
do preljubljene Gospe!

Na pepelnico.

Pa duhovnik blagoslovil
oljčnih vejic je pepel,
da zaznamova ta čela,
da so prah, pepel.

Kje so rastle oljke te?
Ah še lani zelenele,
ah še lani so cvetele
v južnem vrtu oljke te.

Pa, predragi, drugo leto
kje mi bomo, kdo lí ve? —
Morda le pepel že bomo
kakor oljke te!

Bogumil Gorenjko.

Zimska povestica.

(Spisal Jos. Vandot.)

1.

Gesno je še zavezala Dolinarjeva mati svoji hčerki toplo zimsko ruto, popravila jo je še na glavi, potem je pa rekla: »Napravljena si, Metka, in lahko greš. Samo pazi, da se ti kaj ne zgodi v gozdu. Veš, lahko ti izpodrsne na zmrzlem snegu, pa padeš, da joj! Veš, Metka, skoro bi rada videla, da ostaneš rajši doma.«

»Oj, nikar, mama,« je odgovorila Metka hitro. »Kar pustite me in bodite brez skrbi! Pazila bom, da se mi ne zgodi kaj žalega. Res bom pazila, tako pazila!«

»No, pa pojdi v božjem imenu,« je dejala naposled mati. Metka pa je stopila iz hiše. V snegu so ždele male, krnjave sani. Stopila je deklica k njim. Prijela je za mrzle krivine in je potegnila. Zaškripale so malo sani v zmrzlem snegu. Dvakrat jih je pretegnila Metka, potem pa jih je zvlekla na pot. Vpregla se je vanje, pa jih je vlekla lepo za sabo.

Mrzel dan je bil, da je škripalo pod nogami. Solnca še ni bilo nikjer. Spalo je še vedno daleč za snežniki in se mu ni ljubilo posijati v zmrzli zagorski svet. Mrtev je bil ves svet. Niti vrane ni bilo, da bi bila zakrakala v mrzli zimski dan.

Metka je vlekla navkreber svoje krnjave sani. Kadar je dihnila, ji je šinil iz ust vzduh, kakor sosedovemu dedu, kadar puha svojo čedro. Škripalo je deklici pod nogami, a na kodru las, ki ji je gledal izpod tople, volnene rute, se ji je nabiral srež. A Metke ni zeblo. Gorko je bila oblečena in obuta, a na rokah je nosila debele rokavice iz domače volne. Obrazek ji je bil rdeč kakor pirh, in oči so se ji smejale v zimski dan, kakor bi bile vesele, da je danes mrzlo — huj, tako mrzlo!

Mimo zasneženih jesenov je krenila Metka naravnost v gozd. Sneg je bil tako mrzel, da je vlekla svoje sani kar po trdi skorji. Pod visokimi mecesni jih je pustila, ker jih slednjič ni mogla več vleči skozi grmovje. Napotila se je potem še dalje in je dospela do visokega kupa dračja in do odpadkov drv. To vse je bila nabrala jeseni z materjo. Dobri sosed jima je dovolil, ker sta bili siroti in nista imeli svojega gozda. Pa jima je rekel dobri sosed: »Eh, kaj se bosta! Zima prihaja, pa kdo vama bo netil peč? Kaj pravita?« — Pa mu je odvrnila Dolinarjeva mati: »Da, da, sosed, prav pravite. Hudo je nama, ker sva siroti. A vam, sosed, je lahko govoriti.« — Pa se je namuzal dobri sosed in je rekel: »Eh, kaj se boste! V mojem gozdu je dosti drv zame in za vaju. Kar pojdita, pa naberita!«

Tako je rekel dobri sosed. Dolinarjeva mati in njena hčerka pa sta šli radostni v gozd in sta nabrali drv in dračja. Že dosti sta te reči pripeljali domov, da je bilo za prvo potrebo. A mraz je pritiskal vednobolj. Debele, ledene rože so se delale po oknih, in iz vsakega kotiča je velo tako neprijetno mrzlo, da je človeka kar ščemelo. Pa je sklenila tedaj Dolinarjeva mati, da izvozi še ostala drva dol iz gozda. A malo časa je

imela Dolinarjeva mati, ker je morala hoditi ves dan po hišah, da prisluži vsakdanjega živeža sebi in svoji mali, desetletni hčerki. Videla je to Metka, pa je sklenila: »Pa zakaj bi jaz ne izvozila drv? Hm, malo majhna sem, pa bo že šlo. Bom pa večkrat pripeljala.«

Tako je sklenila mala Metka. Povedala je to materi in je prosila, naj jo mati pusti v gozd po drva. V začetku se je mati upirala. No, naposled se je pa vendar vdala. Gorko je oblekla malo Metko in jo ogrnila s toplo, volneno ruto. Metka pa je prijela sani za mrzle krivine, pa je odšla v gozd. Pridno je znašala drva od velikega kupa do sani. Skoro vroče ji je že postajalo. A pridna Metka se ni upehala, ampak je postajala vednobolj vesela in vednobolj gibčna.

Tiho in mrtvo je bilo po širnem gozdu. Le tuintam je zaječala veja pod silno težo zmrzlega snega. Metke pa ni bilo strah. Glasno je jela prepevati veselo pesem, ki so se je bili naučili otroci ravno včeraj v šoli. Dobro je šlo Metki delo od rok. Že so bile polne sani. Povezala je Metka drva z debelo vrvjo in je trdno zastavila močni rajkelj. Poizkušala je potem, če je vse v redu in če se morda kaj ne prevrne medpotom s sani. A bilo je vse v redu. Zato pa je bila Metka vesela in je zapela še lepše in še glasneje. A glej, tedaj je zašumelo v grmovju, in kar naenkrat so se prikazale tri srne. Prestrašila se jih je Metka skoro, ker je mislila v prvem trenutku, da so prišli medvedje. A ko je videla, da so samo srne, se je zasmejala veselo: »Hihi, srnice so, dobre srnice . . .«

Gledale so srne malo deklico z velikimi, žalostnimi očmi. Še bliže so stopile, in Metka bi se jih bila lahko dotaknila z roko. »Srnice, uboge srnice, ali ste lačne?« jih je nagovorila. »Ali vas zebe? Seveda vas zebe, ker nimate niti kožuščka, niti tople, volnene rute. Oj, ve srnice, oj, ve revice!«

Zasmilile so se Metki uboge živalce, da ji je skoro stopila solza v oči. Stopila je Metka bliže, pa pobožala uboge srnice. A srnice so zmajale z glavami. Še enkrat so pogledale deklico z velikimi, žalostnimi očmi, pa so se obrnile in so odbrzele v goščavo.

»Uboge živalce!« je izpregovorila Metka. Potem pa je prijela za krivine. Vlekla je sani skozi gozd, da je škripalo rezko in glasno. Skoro se ji je zdelo, da jih je obložila preveč. A tolažila se je s tem, da pride kmalu na breg. Hej, in potem bodo tekle in drčale sani, da bo veselje! Vsedla se bo Metka odspred, pa bo ravnala z nogami sani, in kakor bi trenil, bo doma. Pa jo bo hvalila mamica, in v hiši bo potem tako prijetno in toplo, ko bo prasketal ogenj v peči!

In Metka je prišla na uglajeno pot, ki se je vila po bregu navzdol. Ustavila se je tam za trenutek. Lepo se je vsedla potem odspred in se je uprla s hrbtom v drva. Premaknila je potem z nogami sani, ki so se pričele počasi premikati naprej. Lepa je bila ta pot in gladka. Zato pa so drčale sani vedno hitreje in hitreje. Kadar so pa prišle do ovinka, jih je Metka vedno previdno in z lahkoto obrnila z nogo v pravo smer. Brzele so potem sani, da jih je bilo veselje gledati in je deklici skoro sapa

zapiralo. A Metka je sedela mirno odspredaj in jih je vodila spretno. Zadovoljno se je smehljala, in srce ji je poskakovalo veselja.

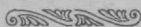
Glej, tam doli ji pa prihaja nasproti dobri sosed. Sliši sani, pa pogleda kvišku. Da te! Treba bo stopiti s pota, da ga ne povozijo. In res stopi dobri sosed vstran, pa počaka, da odbrzé sani mimo njega. Gleda in gleda — pa takrat zdrčé že. sani mimo njega, hitro kakor veter, in sosed zapazi malo Metko, ki se smeje tako veselo in radostno: »Hihih . . .«

»Ti pribiti spak!« zakliče sosed za sanmi. »Kmalu bi me bila povozila ta preklicana Metka. Saj pravim — ta pribiti nepridiprav!«

Metka pa se je že ustavila tam doli pod bregom. Stopila je s sani, pa je pogledala tja gor, kjer je stal še vedno sosed in je gledal dol na Metko. Pa je slišal tedaj dobri sosed, kako se je smejala Metka radostno in zadovoljno: »Hihih . . .«

Zažugal ji je sosed s pestjo dol z brega. A Metka je dobro vedela, da se sosed samo šali. Še enkrat se je zasmejala veselo, potem pa se je vpregla spet v sani. Vlekla je drva dalje in je prisopla kmalu na domači dvor. Pokukala je v hišo, če je morda mamica že doma. A bilo ni nikogar v hiši. Ravnokar je pogledalo izza škrbinastege snežnika solnce. Kroginkrog je zablestel sneg, kakor bi bil posejan s tisočerinimi biseri.

Prijetno in dobro se je zdelo Metki, da je posijalo solnce. Lepo je zložila drva pod oknom, a dračje je zmetala v šupo blizu kuhinje. Komaj je bila gotova, že je prišla mamica domov. Pohvalila je svojo zlato hčerko in zanetila v peči ogenj. Metka je vrgla raz sebe toplo, volneno ruto in debele rokavice. Vzela je s police šolsko knjigo. Vsedla se je kraj ognjišča, pa se je pričela učiti. Saj popoldne je morala v šolo. (Konec prih.)

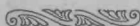

Bela roža.

Kadar poljubila
vesna bo poljane,
rože pricvetele
bodo iz zemlje. —
In z radostnim srcem
in z radostno dušo
šel bom na poljane,
da utrgam rožo,
rožo svoje sreče . . .
Sapa bo zavela —
v lahнем njenem dihu
bodo vztrepetale,
zadrhtele rože;
in cvetovi rdeči
bodo zažareli,
kot na nebu zarja;
in cvetovi beli
bodo zablesteli
jasno, čarovito.

Pa utrgam rožo,
a ne izmed tistih
žarnordečih cvetov —
belo si utrgam
rožo tihe sreče . . .
Belo si utrgam
in z radostnim srcem
in z radostno dušo,
stopim čez poljane —
glasno bom prepeval
pesmice o roži,
snežnobeli roži,
pesmice o sreči . . .
In nad mano vesna
se mi bo smehljala,
jaz pa bom prepeval,
vriskal sred poljan — —

Vekomir.

Listje in cvetje

Pisma našim malim.

I.

V nekem slovenskem časopisu sem bral popis božičnih praznikov doli v Bosni. Neki gospod iz Travnik, mesta v Bosni, je šel namreč mesto obolelega župnika opravljat v bosenske hribe tamošnjim kristjanom službo božjo za Božič.

Lepo je, kar ta gospod piše o svojem sprejemu. „Prišel sem v kraj,“ tako nekako sem bral v listu, „in naproti mi pride mnogo ljudstva. Prvi med njimi so bili otroci, ki so mi moleli svoje ročice v pozdrav.“

Ljuba mladina slovenska, ali ni to lepo! — Kako pa delaš ti? Po mnogih krajih kjer sem hodil, se razprši mladina po vseh mogočih skrivališčih, če zagleda, da prihaja v vas duhovnik. In če gospod koga izmed vas sreča na cesti pa ga ogovori, dobi pa komaj komaj odgovor; navadno pa še ne.

Kolikokrat sem že naletel na takele slučaje: Grem po opravkih ali na izprehod v sosedno vas. Sreča me deček, gleda me, premišluje, ali bi pozdravil ali ne? Počasi in komaj slišno pride iz njegovih ust „Hvaljen Jezus“, ali kaj podobnega. Potem se pa zasliši za menoj čepet, in deček jo ubere, kakor bi gorelo za njim. — Doide me drug paglavec, zopet „Hvaljen Jezus!“ „Vekomaj. Amen.“ Pa ga vprašam: „Čegav pa si?“ ali „kam pa greš?“ ali „kako ti je ime?“ ali kaj podobnega. Pa menite, da dobim odgovor? Prav redko in težko. Pogleda me izpod čela, pa če le more, jo ubere naprej.

Ljubi otroci! Preberite tale dva zgleda, pa recite, ali nista smešna in žalostna obenem? Res žalostno je gledati, da beži mladina pred namestnikom tistega, ki je govoril: „Pustite male k meni priti in nikar jim ne branite, ker njih je nebeško kraljestvo.“

Kje pa je vzrok, da tako ravname? „Naših otrok je tako sram, nič si ne upajo,“ pravijo včasih vaše dobre mamice. Že mogoče. Vselej pa vendar ne bo res. Povedal vam bom en drug vzrok. Skozi vas gre duhovni gospod, domači gospod kaplan. Ti si bil še majhen, ko si prvič zagledal gospoda, pa ga ti je pokazal sosedov Matevž, s temile besedami: „Vidiš Jožek, tale gospod te bodo topli, če ne boš znal v šoli.“ In ob takih besedah ti je še marsikdo drugi pokazal duhovnika. Odtod tvoj strah, odtod tvoja nezaupnost do duhovnika. Vrjemi mi, da te duhovnik ne bo tepel, ker boš gotovo priden v šoli; pridnih otrok pa nihče ne tepe. Rad te bo imel, saj ve, da imaš neumrjočo dušo; duhovnik ve, da si po božji podobi ustvarjeno bitje; ve, kaj mu njegov Gospod Jezus Kristus naroča o otrokih.

Ljuba mladina, zato se ravnaj vedno po teh naukih, ki ti jih sedaj-le napišem:

1. Vsakega duhovnika lepo pozdravi: „Hvaljen Jezus!“
2. Če te duhovnik kaj vpraša, odgovori vljudno.
3. Če se duhovnik s teboj pogovarja, govori rad in odkritosrčno. Zaupljivost in odkritosrčnost je znamenje nepokvarjenega otroškega srca.
4. Ko se z duhovnikom ločita, še enkrat lepo pozdravi.

Tako se ravnaj ne samo nasproti domačemu duhovniku, ampak tudi nasproti tujemu, in gotovo te bo vsak imel rad. V duhovniku glej svojega prijatelja, ki te ljubi; nikdar pa svojega sovražnika, ki te črti. Kako lepo je, če se mladina oklene svojega dušnega pastirja; kako lepo je, če mu vse zaupa; če duhovnika vprašuje za svet tudi še pozneje, ko je izvan šolskih let. Tak mladenič in taka deklica se ne bosta izgubila v viharju življenja; ne bosta propadla ob koncu življenja. Le ravnajte tako, kakor svetuje duhovnik, pa bo prav.

Tako vam svetuje vaš prijatelj

Bogumil.